

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ. שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ח

פרשת צו

א. כלי יקר

פרק ו', פסוקים יח, כא:

ויהי במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת. המפרשים אמרו, כדי לכסות על החוטאים, כי יאמרו שעולה הוא מקריב. וזה טעם חלוש, שהרי על כל פנים נגלה עונו כשיראו שאינו מקריבו כליל לעולה. ועוד, שהרי העולה זכר וחסאת נקבה. והנה בענין העולה, יש אומרים שבאה על הרהור עברה, ויש אומרים שהעולה מן אותן קרבנות אשר בלי עון ירצון. והנה לאומרים שיש בעולה צד כפרת חטא, טעמו של דבר כי הלב המנחם בצד שמאל סבה לכל חטא, כי הלב חומד וכלי המעשה גומרין, על פן שחיטת שניהם בצפון, להורות כי "לב הותל הטהור" (ישעיה מד, כ), ו"מצפון תפתח הרעה" (ירמיה א, יד). ולאומרים שאין העולה באה כי אם דורון, וראיתם ממה שנאמר: "אבוא ביתך בעולות" (תהלים סו, יג), נוכל לומר, כי החוטא אחר שנתן אל לבו לשוב בתשובה ולהביא

חטאת לכפרה, מאז הוא מרצה, וקרבתו מרצה לפני ה' יתברך פאלו הקריב עולה, המעלה שבכל הקרבנות. [כא] וכלי יקר אשר תבשל בו ישבר וגו'. פרש רש"י: והוא הדין לכל הקדשים. ומכל מקום הדבר צריך באור, למה כתבה התורה דין זה ונקא גבי חטאת הבא לכפרה. וכפי הפשט נוכל לומר, לפי שהתורה העידה על כלי חרס שאינו יוצא מידי דפיו לעולם (פסחים ל), וסלקא דעתך אמינא ונקא בקדשים קלים הנאכלים לשני ימים ולילה אחד, שהמאכל מתעכב בקדרה זמן רב, על פן הוא בולע כל כך הרבה עד שאינו יוצא מידי דפיו לעולם, אבל קדשי קדשים שאינו נאכלין כי אם ליום אחד ולילה אחד, סלקא דעתך אמינא שבזמן מעט כזה אינו בולע כל כך הרבה, ויש תקנה אף לכלי חרס שבטיפה, קא משמע לן.

אלו

1. מה אמרו המפרשים וא"כ פרשנו סותר את דבריכם?
2. פרשנו חפש - יחד עם היו אחרים - סיבות להקראת צולה, הנוכח להסביר?
3. מה מסייע לפרשנו הפסוק המ"ג מ'א'?
4. א"כ "צפון" קשור לכאן ומה משמעו?
5. למה הצולה היא "המצולה שבכל הקרבנות"?
6. מה הביאה עם כלי חרס שפרשנו מצולה?
7. מהי תשובתו לכך?

* * *

ב. תוספת ברכה. פרק ז' פסוק טז: כיום הקריבו את זבחו יאכל וממחרת והנותר ממנו יאכל (ז' ט"ז) ע' ברש"י ובשפתי חכמים ובמפרשים מה שטרחו ועמלו בבאור דברי רש"י ובכל הענין. ובאמת הדברים מתבארים כפשוטם בלא כל טרדה ודוחק.

21

וזה לשון התורת כהנים כאן, ואם נדר או נדבה זבח קרבנו ביום הקריבו את זבחו יאכל וממחרת והגותר ממנו יאכל (ופירשו בת"כ) ביום הקריבו — מצוה לאכול ממנו ביום הראשון, יכול ליום אחד (ר"ל, יכול רק ליום אחד — ליום הראשון) תלמוד לומר וממחרת (שגם למחרת אוכלין אותו), אי ממחרת יכול מצוה (לאכלו שני ימים) תלמוד לומר והגותר — אם הותיר, ע"כ, ור"ל שאין מצוה להותיר לכתחילה למחר.

והבאור הוא, דהת"כ מפרש, דהוא"ו מן והגותר בא תחת מלת כתנאי, אם"ו, והכונה, שרק אז רשאי לאכול ממנו למחרת, אם גותר, אבל לכתחילה אסור להותיר, וזה באור פשוט ואמת.

ומצינו לחזון נפרץ, שהוא"ו בא במקום המלה "אם", כמו בפרשה שמות (ג' י"ג) הנה אנכי בא אל בני ישראל ואמרת להם אלהי אבותיכם שלחני אליכם ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם, הנה כונת הלשון, ואמרו לי" — אם יאמרו לי, יען כי אין זה בטח שישאלו אותם, ואפשר שלא ישאלו, ועוד שם (שם י"ט) ואני ידעתי כי לא יתן אתכם מלך מצרים להלוך ולא ביד חזקה, שהכונה אם לא ביד חזקה, ובסוף פרשה בהעלתך, ואביה ירק, שהכונה אם אביה ירק, ובש"א (ט"ז) איך אלך ושמע שאול והרגני שהכונה ואם ישמע שאול, ובמלאכי (א' א') אהבתי אתכם אמר ה' ואמרתם במה אהבתנו, והכונה ואם תאמרו, ובמשלי (כ"א ח') הפכפך דרך איש וזר, שהכונה אם הוא זר (שזרים מעשיו), וברות (ב' ט') וצמת והלכת אל הכלים ושתיית, והכונה ואם צמת, והרבה כהנה.

סוף

1. קרא את פירוש רש"י, איך אתה מפינו?
2. איך פרשנו מפיך את הנאמר בתורת כהנים ואיך האות וא"ו מתפרשת על ידי?
3. פרשנו מפיך שפירוש הוכחות הפסוקים שונים המסייע לנו, התוכף להסביר את הפסוקים באופן אחר?

* * *

ג. באור יש"ר . נפי שפרשת ויקרא סתם ואמר: כל חלב וכל דם לא תאכלו, וחזר ופירש פרק ז' פסוק כו': כאן שאין אסור חלב נוהג רק בצבחה אשר יקריבו ממנה קרבן לה', הייתי לומר שכן הדין בדם, שלא יהיה אסור רק שור כשז ועו, ומותר צחיה וזעוף, על כן פירש: וכל דם לא תאכלו יהיה מאיזה מין שיהיה, בין טהורה בין טמאה, בין חיה ועוף, ככולן יש כרת לאוכליו לעוף ולבחמה. פרט לדם דגים וחגבים טהורים שמוותר באכילה, ופרט לדם שקלים ורמשים שאין בהם משום אסור דם,

סוף

1. לכאורה מה קשה לו כאן?
2. מה הסברו ולמה לה כ"כ חסר?
3. מה הדין בקשר לאי אכילת דם?
4. למה להצרכות דם דגים מותר?
5. פרשנו מפיך לכך דם דגים ורמשים וחגבים, הרי הם אסורים מפיך?

* * *

ד. רבינו בחיי . פרק ז' פסוק לח': .. ביום צותו את בני ישראל להקריב את קרבניהם לה' במדבר סיני. הנה באר בכאן בפירוש כי הקב"ה צוה בקרבנות, ואם כן יש לשאול²²: מה שאמר הנביא: כי לא דברתי את אבותיכם ולא צויתים וגו' על דברי עולה וזבח²³. אבל הענין כי בודאי הכתוב הוא שצוה בקרבנות, והיה זה מחסדיו הרבים לפי שבשר ודם עלול הוא אצל החטא, ואין שום אדם נצול ממנו, ואפילו הצדיקים, וכענין שכתוב: כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא²⁴, ועל כן באה מצות הקרבנות מאתו יתעלה להיותה לפניו כפרת עונותינו, שיתעשת לנו האלהים ולא נאבד, ואמנם רצונו הוא שנשמע בקולו ולא נחטא ולא נצטרך לקרבנות, אבל שנביא קרבנות ולא נשמע בקולו לא צוה בקרבנות הללו, ועל זה אמר הנביא: ולא צויתים על דברי עולה וזבח, ומצינו בכתוב מפורש: הנה שמוע מזבח טוב²⁵, ומקרא מלא אמר דוד ע"ה: זבח ומנחה לא חפצת²⁶, אבל מה אתה חפץ, שנשמע בקולך, זהו שאמר: אנשים כרית לי עולה וחטאה לא שאלת²⁶, כי מן הידוע שעיקר הקרבנות הוא שמוע בקול ה' יתעלה, ומה הזכיר מיד: כי אם את הדבר הזה צויתי אותם לאמר שמעו בקולי²⁷, ואם בעל הקרבן שומע בקול הש"י הלא קרבנו מרצה ומקובל, וכענין שכתוב: רגזו ואל תחטאו אמרו בלבבכם²⁸, וסמך לו:

ד. רבינו בחיי . פרק ז' פסוק לח':

זבחו זבחי צדק²⁹, ובאורו: תרצו לזבוח זבחי צדק שלא תחטאו. ואם אינו שומע בקול ה' יתעלה אין קרבנו מקובל אלא נקרא, זבח רשעים, ואמר הכתוב: זבח רשעים תועבת ה' ותפלת ישרים רצונו³⁰, באורו של כתוב: כי טובה תפלת הצדיק ויותר מקובלת היא מקרבנו של רשע. וכן אמר שלמה ע"ה: וקרוב לשמוע מתת הכסילים זבח³¹, יאמר: וקרוב ה' לשמוע תפלת הצדיקים וחפץ בה מאשר יחפץ זבח הכסילים. ומן הענין הזה הזכיר ישעיה ע"ה על הרשעים המקריבים קרבן והם ברשעם שהוא נחשב להם לעברה גדולה. הוא שאמר: שוחט השור מכה איש זובח השה עורף כלב מעלה מנחה דם חזיר וגו'³², באר: כי הרשע השוחט השור להקריבו קרבן הרי הוא כהורג נפש, וזובח השה להקריבו כאלו עורף כלב להקריבו לפניו, והמעלה מנחה כאלו מעלה דם חזיר לפניו. והנה הכלב והחזיר שניהם טמאים אבל יש בכל אחד מהם סימן טהרה, שהרי הכלב מפריס פריסה * והחזיר מפריס פריסה ושוטע שוטע, לכך המשיל הרשעים בהן שהם מראים בעצמם שיש בהן קצת מעשה טוב בהקריבם קרבן והנה הם טמאים במעשים רעים, וזה באור הכתוב: כי לא דברתי את אבותיכם ולא צויתים על דברי עולה וזבח²⁸, כלומר בלא שישמעו בקולי.

אלות

1. מה מביא את פרשנו אהביא את דברי הקפתו העקרונות-רציונות על קרבנות דוקא כאן?
2. איך פרשנו מנין את הצורך בהקרבנות קרבנות?
3. איך ככל זאת אפשר אהביא את דברי הנביאים המדברים ברוח שונה?
4. מה ומתי תפקידה של התפילה?
5. איך פרשנו מנין את הנאמר צ"ו וסעיהו?
6. אפסוף מה צ"ו לנו לעשות למצעה?

ה. משך חכמה.

פרק ח' פסוק ז':

ביום הכיפורים נכנס כהן גדול לבית קודש הקדשים, להורות כי הנפש הישראלית קשורה במקור המקורין יתברך, ולכן אז אין אפוד ואבנט של כהן גדול הוא של בוע, שאין צריך כפרה על עבודה זרה, כי הדבקות מנפשות ישראל להשם הוא הטהרה מכל הטעאה וכובון בשכל אשר זה מביא אל עבודה זרה, וזה "מקוה ישראל ה'" (ירמיה יז). "ומי מטהר אתכם - אביכם שבשמים", כיון שהוסר עבותות החומר המקשרה עמו. וזה שאמר פרק יום הכיפורים (עב, ב): עזוני שהוא אבדת הנפש¹², והבן. והנה הגאווה היא גם כן בגפש המשכלת ונגמר בהשכל לבד, כי הבהמיי אינו מתגאה, והוא מבוא אל עבודה זרה¹³ כמו שכתוב בפרשת עקב (דברים ת. יד): "ורם לבבך (ושכחת את ה' אלהיך) ולכן אמר סוטה ת. א): "ראוי לגדעו כאשירה¹⁴. ולכן על שום מידה לא מצאנו שיהא פסול מעבודה רק על גסות, וכמו שאמרו ריש פסחים בדקו ומצאו בו שמץ פסול, עיין רש"י¹⁵. וביששכר בן ברקאי סוף (פרק) מקום שנהגו דהוי סיבה ומבוא לעבודה זרה¹⁶.

וכהנים ששמשו לעבודה זרה פסולים להקרבה אפילו עשו תשובה והוי כבעלי מומין כדתנן סוף מנחות¹⁷. והנה בפרק ד' במגילה (כט. א) אמרו דאמר הקב"ה לתבור וכרמל כולכם בעלי מומין אצל סיני שנאמר (תהלים סח. יז) "למה תרצדון הרים גבנונים". אמר ר' אלעזר שמע מינה האי מאן דיהיר בעל מום הוי האי מאן דיהיר בעל מום הוי פירוש, ולא חלה עליו קדושה ואינו ראוי לעבודה ולקדושת הישראלית הנתקדש בקדושת גבוה¹⁸ ודו"ק. גמצא העולה מזה דמה דכהן גדול נכנס לפניו הוא מפני שהנפש הישראלית אשר מוסרותיו עם החומר נותק אז מתקשר הנפש עם מקור המקורין השם יתברך ובטהרה זו כמים החוזרים אל אביהן נטהרו נפשות הישראלית מכל ההטעאה ודמיון כוונ. וזה "מה מקוה מטהרה הטמאים" (יומא פה, ב), פירוש מים הטמאים, על ידי השקה, כך הקב"ה מטהר את ישראל ולכן לית ליה רשות לאשטוני ביומא דכיפורי (יומא כ, א) ודו"ק. ולכן נהגו להרבות בצדקה ובחסד בימים אילו [הלכות תשובה להרמב"ם (פרק ג, הל' ד)] כדי להשתרש בתוך כלל אחינו בני ישראל, הכלל הדבוק לאבינו בשמים תמיד,

אלות:

1. פרשנו לומד מן הכתוב כי הכהן הגדול צריך ביום הכיפורים אפסוף שונה מכל השנה, איך הוא מנמק זאת?
2. מה ארמית צבודה לרה ולצומתה מה צושה יום הכיפורים?
3. מהי האאה ואיך היא קשורה לכאן?
4. איזה כהנים פסולים לצבודה ולמה?
5. "יהיר - בעל מום" למה?
6. לפי זה מה מצטע צושה הכהן הגדול ביום הכיפורים?
7. למה מרבים בצדקה וחסד בעשרת ימי תשובה?
